

ERDOĞAN TOPRAK

HAFTALIK DEĞERLENDİRME

RAPORU

05 MART 2023

TÜRKİYE VE DÜNYA GÜNDEMİ

05 MART 2023

SICAK GÜNDEM

1. İstanbul'da 1,5 milyon binanın yıkılarak Avrupa ve Anadolu yakalarında belirlenen rezerv alanlara taşınması, iktidarın deprem kaygısından rant devşirme planını akla getiriyor!
2. Statlarda atılan 'Hükümet istifa' sloganları, iktidarı korkuttu. Sporda şiddetin önlenmesi yasası bahane edilerek getirilen 'deplasman yasakları' aynı yorumla seyircisiz maç, stat kapatma ve giderek sporu yasaklamaya kadar varabilir!

İÇ POLİTİKA

3. Kızılay'ın; siyasi rant, partizanlık ve kâr hırsıyla çökertildiği, 'aile ve parti holdingine' dönüştürüldüğü, deprem felaketiyle açığa çıktı!

EKONOMİ

4. TÜİK, Türkiye ekonomisinin 2022 yılının son çeyreğinde yüzde 3,5, 2022'nin tamamında yüzde 5,6 büyüdüğünü açıkladı. Büyüme, bankacılık ve yüksek enflasyonla tetiklenen tüketimle sağlandı!
5. 2023 için yüzde 20 olarak ilan edilen yıllık enflasyon hedefinin yarısı iki ayda gerçekleşti. Asgari ücret, enflasyon artışıyla 2 ayda 9.425 TL'ye çıkan açlık sınırının altında kaldı!
6. Dış ticaretteki kötüleşme giderek daha belirgin hale geliyor. İhracat geçen yılın aynı ayına göre yüzde 6,4 azalırken ithalat yüzde 10,6 arttı. İlk iki aydaki dış ticaret açığı 26 milyar doları aştı!

TARIM

7. Ticaret Bakanlığı, domates ihracatına kısıtlama ve yasak getirdi. Kuş gribi nedeniyle 6,5 milyon tavuğun itlaf edilmesi, beyaz et-yumurta üretiminde düşüşe ve fiyat artışlarına yol açtı!

DIŞ POLİTİKA

8. ABD yönetimi, bir yandan deprem yardımı vaat ediyor diğer yandan açıkladığı Terörizm Raporu'nda Türkiye'ye ağır suçlamalar getiriyor!
9. ABD-Rusya arasında tırmanan restleşme sonrası 18 Mart'ta sona erecek Tahıl Koridoru Anlaşması'nın yenilenmesi sıkıntıya girebilir. ABD ve Rusya, Türkiye üzerindeki baskılarını artırma yoluna gidebilir!

1. İstanbul'da 1,5 milyon binanın yıkılarak, Avrupa ve Anadolu yakalarında belirlenen ancak açıklanmayan 'rezerv alanlara' taşınması planı, deprem kaygısından rant devşirmektir. Kuraları çekilen 250 bin TOKİ programıyla 3 milyon konuta ulaşan inşaat-beton kampanyasının finansmanı için hangi tavizler, taahhütler verilecek?

Cumhurbaşkanı (CB) Erdoğan afet bölgesinde 392 bin 350 konut, kırsal alanda 75 bin 681 köy evi olmak üzere toplam 468 bin 31 konut inşa edileceğini açıkladı. Bu doğrultuda 244 bin konutun temeli iki ayda atılacak. Her gün birkaç ilde deprem veya artçı sarsıntı yaşanırken başlatılan temel atmalar yanında, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı İstanbul'un iki yakasındaki merkezi semtlerde, kıyılarıdaki 1,5 milyon binanın yıkılarak, Anadolu ve Avrupa yakalarında belirlenen 'rezerv alanlarda' inşa edilecek yeni yerleşimlere taşınacağını açıkladı. Ayrıca kuraları çekilerek, peşinatları, taksitleri tahsil edilmeye başlanan 81 ilde 250 bin TOKİ konutu için de temeller atılıyor.

- ✓ İktidarın başlattığı inşaat-beton kampanyasıyla İstanbul'da, deprem bölgesinde, TOKİ inşaatlarında toplamı 3 milyonu bulan yeni konut inşaatı nasıl ve hangi kaynakla finanse edilecek?
- ✓ İstanbul'da yıkılacak 1,5 milyon binadan boşalacak alanlar, arsalar, araziler, sahiller ne için kullanılacak, kimlere tahsis edilecek?
- ✓ Bu binaların, dairelerin sahiplerinin yerleştirileceği rezerv alanlar nerede?
Tüm bu sorular yanıtız!

İktidar, büyük bir 'acil kamulaştırma, yıkım ve yeni inşaat' furyasıyla mülkiyet ve iskân değişikliği, kamuoyuna açıklanmayan, şeffaf olmayan rant ve mülkiyete el koyma planları peşine düştü. Bunun yasal kılıfı da tüm yetkiyi, yapılaşmayı, inşaatları ihalesiz ve sorgusuz, denetimsiz şekilde Çevre Şehircilik İklim Değişikliği Bakanına veren Cumhurbaşkanı kararıyla hazırlandı.

Kanal İstanbul bölgesindeki arsaların, arazilerin, tarım alanlarının başta Katar Emiri ve ailesi olmak üzere iktidara yakın kişilerce çok önceden kapatıldığı ortaya çıkmıştı. Kanal bölgesinde 3 milyon nüfuslu yeni yerleşimlerin ve binlerce konut, villa, rezidans, AVM inşası planlandı. Yıkılacak 1,5 milyon binanın sahiplerinin yerleştirileceği rezerv alanlar buralarda mı? Anlaşılan bu önceden kapatılan arsa-araziler yüksek rayiçlerle bakanlık tarafından satın alınarak 'yeni rezerv alan yerleşimleri' bahanesiyle birilerine yüklü servetler aktarılacak.

Böylesi bir beton kampanyasının finansmanı için sağlanacak iç ve dış kaynaklarla anlaşıldığı kadarıyla bazı kesimlere, kişilere, şirketlere uzun vadeli imtiyazlar, tavizler, taahhütler verilerek KÖİ benzeri bir modelle ülkenin geleceği, ulusal ve ekonomik bağımsızlığı ipotek edilecek. İktidarı şeffaflığa, hesap vermeye, bu beton ve rant planlarının arkasındaki gerçek niyeti milletle ve meclisle paylaşmaya çağırıyorum. **Olası iktidar değişikliğinde bu planların, imtiyazların ve kontratların tümü iptal edilecektir.**

2. İktidarın en korktuğu sözcüklerden birisinin 'istifa' olduğu spor müsabakalarına ilişkin peş peşe alınan yasak kararlarıyla açığa çıktı. Sporda şiddetin önlenmesi yasası bahane edilerek getirilen 'deplasman yasakları' aynı yorumla seyircisiz maç, stat kapatma ve giderek sporu yasaklamaya kadar varabilir!

Süper Lig'deki bazı futbol maçlarında tribünlerdeki taraftarların attığı 'Hükümet istifa' sloganları 'Ulusal güvenlik tehdidi, şiddet ve güvenlik sorunu' diye değerlendirilerek yasaklar getirildi. Valiler Başkanlığındaki İl Güvenlik Kurullarının, 6222 Sayılı Sporda Şiddetin Önlenmesi yasasını gerekçe göstererek 'güvenlik sorunu' nitelendirmesiyle verdiği yasaklama kararları yanında savcılıklar, polis kameralarıyla çekilen görüntülerde 'Hükümet istifa' sloganı attığı saptanan taraftarlara da tebligatlar gönderip, 'statlara giriş ve seyirden men' cezaları kesmeye yöneldi.

- ✓ Hiçbir demokratik ülkede hükümetin istifasını istemek suç veya güvenlik sorunu, devlete ihanet, terör faaliyeti, şiddet olarak değerlendirilmez. Bu tür yasakçı ve cezalandırıcı yöntemler ancak otokratik, anti demokratik, kapalı dikta rejimlerinde görülebilir.

Komşumuz İran'da başörtüsü nedeniyle 'Ahlak ve Din Polisi' tarafından gözaltına alındıktan sonra, karakolda işkencede yaşamını yitiren Mahsa Amini için yapılan protestolarda hükümetin istifasını isteyenler, tutuklandı, kurşunlandı. Tutuklanarlardan bazıları ise aynı zamanda dini liderliği temsil eden iktidara karşı çıkmak, istifasını istemekle 'dine karşı çıkmakla' suçlanarak idam edildi. Benzer şekilde Çin'de rejimi protesto eden, hükümetin istifasını isteyenler tutuklanıyor, ağır cezalara ve hapse mahkum ediliyor. Kuzey Kore diktatörünün istifasını istemek idamlık suç!

İçişleri Bakanı; "Deprem meselesine gömüldüğümüzü zannedenler, güvenlik meselesinde kalkanlarımızı kaldırmayacağımızı zannetmesinler. Hodri meydan." diyerek Valilere, Savcılara talimatı göndermiş oldu. Onlar da gereğini yaparak seyirciye-taraftara yasak, slogan attığı saptananlara maçlardan ve seyirden men cezaları yağdırdılar.

Böylece iktidarın en korktuğu sözcüklerden birisinin 'istifa' olduğu ortaya çıkarken, hükümetin istifasını istemenin de iktidar ve emrindeki kamu görevlileri tarafından 'ciddi bir güvenlik sorunu' olarak tanımlandığı görülüyor. İktidar 'spora siyaset' karıştırıldığını öne sürerek deplasman yasaklarını, men cezalarını haklı göstermeye, yasallaştırmaya çalışıyor. Diğer yandan tüm federasyonları eski AKP'lilerle, bakan ve milletvekilleriyle doldurarak partizanlaştırmakta 'siyasi sakınca-spora siyaset karıştırma' görmüyor!

Pandemi sürecinde maçlar seyircisiz oynanırken boş tribünlere yerleştirilen Cumhurbaşkanı Erdoğan posterleri, AKP ve iktidar pankartları canlı yayınlarda izletildi. Kamu kaynaklarıyla inşa edilen statlara kendi isimlerini verdiler. Kaldı ki tribünlerdeki taraftarlar kimi zaman kulüp ve federasyon yöneticilerinin istifasını da istiyor. **En küçük demokratik tepkiye, slogana bile tahammülsüzlük, iktidarın demokrasi ve özgürlük karşıtlığının, otokrat zihniyetinin dışa vurumudur.**

3. Kızılay, 6 Şubat depreminde hayati ve insani yardım faaliyetleriyle değil, holding yapısıyla ticari ve kâr öncelikli faaliyetleriyle, soğukta-açıktaki depremzedeye çadır satışlarıyla gündeme geldi. 155 yıllık hayır ve afetlerde insani yardımla görevli bir kurumun 2018’de tek kişi yönetimine geçiş sonrası siyasi rant, partizanlık ve kâr hırsıyla nasıl çökertildiği, ‘aile ve parti holdingine’ dönüştürüldüğü açığa çıktı!

6 Şubat depreminin ülkemize ve ulusumuza yaşattığı yıkımın daha ağırı, bu süreçte açığa çıkan kurumsal çürümüşlük ve çöküşle yaşandı. Müdahalede geciktiklerini, kurtarılabilecek binlerce hayatın kurtarılamadığını dile getirerek acılı insanlarımızdan ‘helallik’ isteyen iktidar, bu doğal afetin siyasi ve kurumsal felakete dönüşmesinin altyapısını kendi eliyle ve kararlarıyla kurdu. 1868’de Osmanlı döneminde üçü gayrimüslim dört hekim tarafından Hilâl-i Ahmer (Kızılay) adıyla kurulan bu insani yardım ve afetlerle mücadele kurumu, bu iktidar döneminde kâr amaçlı bir ticari holdinge dönüştürüldü. 2018’e kadar AKP’li başbakan, bakanlar, milletvekilleri, aile bireyleri, gelin ve damatlar, partili il ve ilçe yöneticileriyle kadroları doldurulan Kızılay, 2018’de tek adam yönetimine geçiş sonrası alınan kararla 2019’da Kızılay Holding oldu. Gayrimenkul yatırım ortaklığından, lojistiğe, gıda ve içecekten, çadır ve tekstile, medikal cihaz ve kan-plazma şirketinden, portföy yönetimi ve borsa yatırım aracılık şirketine, yapı ve inşaaata kadar 11 ayrı şirketi çatısı altında toplayan Kızılay Holding böylece ihale yasasına, TBMM ve Sayıştay denetimine tabi olmayan A.Ş. statüsünde ticari bir kurum oldu. Bir yandan milletten bağış toplarken diğer yandan toplanan bu bağışların kullanımı, harcanması, satılması, elde edilen kazanç ve kârların paylaşımında yönetim kurulunun alacağı kararın yeterli olduğu, kamusal denetim dışı bir yapıya dönüştürüldü. Holding çatısı altındaki 11 şirketin tamamının Yönetim Kurulu Başkanı da aynı kişi. Kızılay Başkanı, holdingin de şirketlerin de Yönetim Kurulu Başkanı. Kızılay Başkanının aile fertleri, AKP-MHP’li siyasiler ve yakınları şirketlerde, şubelerde, yönetim kurullarında dolgun maaşlarla görevli.

Bir yandan kamu yararına dernek statüsüyle vergiden muaf şekilde halktan aynı ve nakdi bağış, kan bağışı vb. topluyor diğer yandan ticari holding statüsüyle bu yardımları, bağışlanan gayrimenkulleri, vakfedilen taşınmazları, hayır işleri için hibe edilen paraları, dövizleri, hisseleri işleterek, satarak, bağışlanan arsalarla konutlar, binalar inşa ederek kâr hanesine yazıp parti şirketi gibi milyarlar paylaşıyor.

- ✓ 2020’de iktidara yakın doğalgaz dağıtım şirketinin Kızılay’a yaptığı 8 milyon dolarlık bağış, Kızılay üzerinden iktidar destekli iki vakfın New York Manhattan’da inşa ettiği lüks rezidans ve iş merkezine aktarıldı. Hem bağışı yapan şirket vergi ödemedi hem de bağışı diğer vakıflara bağışlayan Kızılay vergi ödemedi.

Kızılay, ticari bir kuruma dönüştüğü için uluslararası insani yardım kuruluşları ve Kızıllaç’ın depremde iş birliği yapmaktan kaçındı. **Kızılay’ı holdingleştirip ticarileştirenler, kazanç ve kâr kapısı olarak parti şirketi haline getirenler, adalete hesap vereceklerdir.**

4. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Türkiye ekonomisinin 2022 yılının son çeyreğinde yüzde 3,5, 2022'nin tamamında ise yüzde 5,6 büyüdüğünü açıkladı. Çalışanların milli gelirden aldığı pay, 1998'den bu yana 25 yılın en düşük seviyesine indi. 905 milyar dolarlık milli gelir, 2023 için vaat edilen 2 trilyon doların yarısına bile ulaşamadı. Büyüme, bankacılık ve yüksek enflasyonla tetiklenen tüketimle sağlandı!

Son iki yılda özellikle COVID19 etkisiyle nispeten düşük gerçekleşen büyümede, hızlanan enflasyon artışı nedeniyle maaşlara ve asgari ücrete yapılan yüksek oranlı zamlara rağmen ücretlerin milli gelirden aldığı payın gerilemesi devam etti. Türkiye'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYH-Milli Gelir) 2022 yılında cari fiyatlarla 15 trilyon 6,5 milyar TL'ye, dolar bazında ise 905,5 milyar dolara yükseldi. 2023'te 2 trilyon dolarlık milli gelir vaaadinin yarısına bile ulaşamadı. Kişi başı milli gelir (KBMG) dolar/TL kurunun baskılanmasıyla 10 bin 655 dolara çıktı. Bu, 2017'den bu yana son beş yılın en yüksek tutarı olmasına rağmen, 2013'teki 12 bin 582 doların altında.

Açıklanan yüzde 5,6 oranındaki büyüme hızıyla dünyada ilk 10 arasında yer alan Türkiye'de, refahın yaygınlaşması açısından tam tersi bir tablo söz konusu. Türkiye, kâğıt üzerinde diğer ülkelere kıyasla daha iyi bir büyüme performansı gösterse de işgücü ödemelerinin milli gelirdeki payının sürekli gerilemesi ve 2022'de 3,6 puan daha azalması negatif olarak geniş kesimlerin yoksullaştığını, milli gelirden aldıkları payın azaldığını gösteriyor. İşgücü ödemeleri olarak tanımlanan emeğin GSYH'den (Milli Gelir) aldığı pay 2022 son çeyreğinde yüzde 25,2 ile bugüne kadarki en düşük düzeye inerken sermayenin payı yüzde 56,7'ye çıktı. 2022'nin tamamında ise işgücü ödemelerinin payı yüzde 30,1'den yüzde 26,5'e gerileyerek 1998'den bu yana 25 yılın en dip noktasına indi. Sermayenin payı yüzde 52,5'ten yüzde 54,5'e yükseldi.

Büyümeye en büyük katkı, faiz indirimi politikasına rağmen yüzde 22 büyüyen banka-finans sektörü ve enflasyon beklentilerindeki bozulma nedeniyle öne çekilen tüketim harcamalarındaki yüzde 19,7'lik büyümeden geldi. Kamusal tüketim harcamaları 2022'de yüzde 5,16 büyüdü. Yaklaşan seçim ve deprem bölgesinde hızla temel atma, inşaat işlerine girişilmesiyle kamu harcamalarındaki artışın daha da hızlanması ve bunun 2023'ün ilk çeyrek büyümesine pozitif katkı sağlaması muhtemel. Deprem bölgesindeki 11 ilin üretiminin durmasıyla sanayi, tarım ve hayvancılıkta büyümenin eksiye dönmesi yüksek ihtimal. 2022 ekonomik büyüme tablosu, faiz indirimleri ve kredi kampanyalarıyla kâr patlaması yaşayan banka-finans sektörü dışında hemen hemen diğer tüm alanlarda yavaşlama, daralma, durgunluk yaşandığını, geniş çalışan kesimlerin milli gelirdeki payının azalmasıyla yoksullaştığını gösteriyor.

Büyümenin lokomotifi büyük ölçüde bireysel ve kamusal tüketim harcamalarındaki artış olurken bu artışı enflasyondaki yükseliş beklentilerinin kötüleşmesi tetikliyor. Deprem felaketi sonrası büyümenin gerilemesi kaçınılmaz. Büyümeye nispeten katkı sağlayabilecek yegâne iki unsur, bireysel ve kamusal harcamalardaki artış ile alelacele başlatılan deprem konutları inşaatındaki hızlanma olacak.

5. 2023 için yüzde 20 olarak ilan edilen yıllık enflasyon hedefinin yarısı iki ayda gerçekleşti. TÜİK deprem bölgesinde veri derleyemediğini açıkladı. Dolayısıyla resmi şubat enflasyonunun açıklanan yüzde 3,15'ten daha yüksek olduğu öngörülebilir. Asgari ücret, enflasyon artışıyla 2 ayda 9.425 TL'ye çıkan açlık sınırının altında kaldı!

Şubat ayı resmi enflasyon verilerine göre, geçtiğimiz ay tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık yüzde 3,15, yıllık yüzde 55,18 oranında artış gösterdi. Enflasyon Araştırma Grubu (ENAG) ise şubatta aylık enflasyonun yüzde 7,21'e, yıllık enflasyon oranının yüzde 126,91'e yükseldiğini açıkladı. TÜİK 6 Şubat'ta yaşanan deprem felaketi nedeniyle TÜİK'in Gaziantep, Malatya ve Hatay bölge müdürlüklerine bağlı olan illerde 'alan-saha' fiyatlarının derlenemediğini, internetten elde edilen fiyat verilerinin kullanıldığını kaydetti. **Dolayısıyla 11 ili kapsayan afet bölgesinden sağlıklı veri elde edilemedi için açıklanan şubat enflasyonunun gerçekte daha yüksek olduğu öngörülebilir.**

Diğer yandan bu yıl için gerek Orta Vadeli Program'da (OVP) gerekse Merkez Bankası'nın (MB) 2023 yılı ilk enflasyon raporunda ilan edilen yılsonu enflasyon hedefi yüzde 20 idi. MB'nin son anketinde ise yılsonu enflasyon beklentisi yüzde 22 düzeyine yükselmişti. Ocak ayında yüzde 6,65, şubatta yüzde 3,15 oranında gerçekleşen aylık artışlarla yılın ilk iki ayındaki enflasyon yüzde 9,8'e ulaştı. İktidarın bu yıl için belirlediği yılsonu enflasyon hedefinin yaklaşık yarısı iki ayda gerçekleşti. **Yılsonu enflasyon hedefinin tutturulabilmesi için kalan 10 ayda aylık enflasyon artışının yüzde 1 veya altında olması gerekiyor!**

Deprem felaketinin yarattığı ağır ekonomik hasarın üretim, istihdam, büyüme, dış ticarete olduğu gibi enflasyon üzerinde de olumsuz yansımalarının artacağı dikkate alındığında yılsonu enflasyon hedefinin tutmayacağını, yüzde 20-22 hedefinin en az 2-3 kat aşılacağını şimdiden söylemek olanaklı. Kaldı ki, deprem yaşanmadan önce ocaktaki aylık artışın yüzde 6,65 olması, baz etkisinin sona ermesiyle enflasyonun hızla yükseleceğinin ilk işaretini vermişti. Şimdi deprem bölgesini gerçek anlamda kapsamayan şubat enflasyonunun aylık yüzde 3,15 olması da enflasyonun daha da hızlanacağını gösteriyor. Ayrıca yıllık yüzde 55,18 oranında açıklanan resmi enflasyona rağmen şubatta gıdadaki yıllık enflasyon bunun 14 puan üzerinde ve yüzde 69,33! Deprem bölgesinde ortaya çıkacak üretim açığı, tarımsal-hayvansal üretimin ağır hasar alması, başta gıda olmak üzere, tekstilden, sanayiye, ulaşıma, eğitime, sağlığa kadar pek çok alanda fiyatların tırmanışını, buna bağlı olarak da enflasyondaki yükselişi hızlandıracaktır.

Şubatta açlık sınırının 9.425 TL'ye, yoksulluk sınırının 30 bin 700 TL'ye yükselmesi, resmi enflasyonun gerçeklerle örtüşmediğinin en somut göstergesidir. Ocakta yüzde 55 artışla 8500 lira olan asgari ücret iki ayda açlık sınırının yaklaşık bin TL altında kaldı. Yoksulluk sınırı ise asgari ücretin üç katının üstüne çıktı. Yüzde 3,15 olarak açıklanan enflasyon, kitlelerin açlık ve yoksulluğa mahkum edildiğini görmezden gelmektir. **İktidar; asgari ücret, memur ve emekli maaş zamlarının mart-nisanda gözden geçirileceği sözünü tutmalıdır!**

6. Geçtiğimiz yılın son aylarında yavaşlamaya başlayan ihracat, şubatta depremin de etkisiyle düşüşe geçti. İhracat geçen yılın aynı ayına göre yüzde 6,4 azalırken ithalat yüzde 10,6 arttı. İlk iki aydaki dış ticaret açığı 26 milyar doları aştı. 2023 sonunda 80 milyar dolar öngörülen dış ticaret açığının dörtte birinden fazlası iki ayda gerçekleşti!

Dış ticaretteki kötüleşme giderek daha da belirgin hale gelirken bu yılın ilk ayında gerçekleşen rakamlar, uygulanan 'düşük kur-düşük faiz' politikasının özellikle ihracata ağır hasar verdiğini, bu yanlış politikaların acilen terk edilmesi gerektiğini ortaya koydu. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Ticaret Bakanlığının açıkladığı ocak ayı dış ticaret verilerine göre ihracat, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 10,3 artışla 19 milyar 369 milyon dolar olurken, ithalat yüzde 20,7 artarak 33 milyar 606 milyon dolarla şu ana kadarki en yüksek aylık düzeyine ulaştı.

İhracat, Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerin her alanda ağır kayıplara yol açmasının ardından şubatta geçen yılın aynı ayına göre yüzde 6,4 gerileyerek 18 milyar 638 milyon dolara düştü. İthalat, yüzde 10,6 yükselişle 30 milyar 833 milyon dolar oldu. İhracat içinde önemli paya sahip deprem illeri arasındaki Gaziantep, Kahramanmaraş, Hatay ve Malatya'daki yıkımın ihracatta geçen ay yarattığı kayıp, en az 1,5 milyar dolar !

Ocak ayında yüzde 39 artarak 14 milyar 237 milyon dolar tutarında gerçekleşen aylık dış ticaret açığı, şubatta geçen yılın aynı ayına kıyasla yüzde 53 arttı ve 12 milyar 194 milyon dolar oldu. Bu yılın ilk iki ayı itibarıyla dış ticaret açığı toplamı 26 milyar 431 milyon dolara tırmandı. İhracattaki gerilemenin sürmesi, ithalattaki artışın ise bu seviyede devam etmesi durumunda dış ticaret açığının 2023 yılsonu için Orta Vadeli Program'da (OVP) hedeflenen 80 milyar doların çok üzerinde gerçekleşmesi kaçınılmaz. Öyle ki, daha yılın ilk iki ayında, yılsonu için öngörülen dış ticaret açığı tutarının dörtte biri aşıldı. Bu aynı zamanda en önemli döviz geliri kalemlerinin başında gelen ihracatın, duraklama ardından inişe geçmesinin, açığın büyümesinin yaratacağı tahribatın etkisiyle döviz açığının telafi edilemez noktaya gelmesi, Merkez Bankası üzerindeki baskının artması anlamına geliyor.

- ✓ Rezervleri zaten ekside olan Merkez Bankası'nın bir yandan yükselişini sürdüren cari açığı finanse etmesi, diğer yandan dış ticaret açığının cari açık makasını daha da büyütmesinden kaynaklanacak açığı finanse etmesi gerekecek. Döviz açığının iki koldan büyümesi, kur artışlarının da tetiklenmesini beraberinde getirecektir.

Dış ticaret tablosundaki bu negatif görüntünün bir başka rakamsal yansıması, ihracatın ithalatı karşılama oranında kendisini gösteriyor. Geçen yıl ocak ayında yüzde 63 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 57,6'ya kadar geriledi. Böylece ihracatın ithalatı karşılama oranı Nisan 2013'ten bu yana en düşük düzeyine indi.

Alelacele konut inşaatı temelleri atmaya girişen iktidar, bir an evvel deprem bölgesinin ekonomisini, ihracat ve üretimini harekete geçirecek adımları atmalı, döviz açığından kaynaklanacak riskleri önlemeye yönelmelidir!

7. Domates başta olmak üzere sebze fiyatlarında, et ve yumurtada yaşanan olağanüstü fiyat artışları market raflarının boşalmasını, pek çok ürünün yeterince bulunamamasını beraberinde getiriyor. Ticaret Bakanlığı domates ihracatına kısıtlama ve yasak getirirken, kuş gribi nedeniyle 6,5 milyon tavuğun itlaf edilmesi beyaz et-yumurta üretiminde düşüşe, fiyat artışlarına yol açtı!

Domates fiyatının kilo başına 40-50 TL'ye dayanmasına karşılık Pazar ve markette rafların boşalması, yeterli ürünün piyasaya sunulamaması üzerine Ticaret Bakanlığı domates ihracatına bazı ülkeler haricinde yasak ve kısıtlama getirdi. 11 ili doğrudan etkileyen deprem afeti nedeniyle 'gıda arz güvenliği ve fiyat istikrarının sağlanması' amacıyla tedbir alınmasına ihtiyaç duyulduğunu açıkladı.

Market zincirlerinde ve semt pazarlarında başta domates olmak üzere pek çok sebze, meyve, ürün raflarda ve tezgahlarda bulunamıyor. Bu doğrultuda taze ve soğutulmuş domates, domates salçası vb. ürünlerin ihracatı, 14 Nisan 2023'e kadar kısıtlandı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Filistin ve Azerbaycan'a kısıtlamaların ve ihracat yasağının dışında tutuldu. Ayrıca, Suriye'de TSK tarafından kontrol ve güvenlik altına alınan bölgelere, yerleşim yerlerine yönelik ihracat başvuruları, AFAD, Kızılay veya diğer insani yardım kuruluşlarınca yapılacak başvurular kısıtlamaya dahil edilmedi. Bu karar çerçevesinde **Türkiye'nin en büyük domates ihraç pazarı olan Rusya'ya** da nisan ortasına kadar siparişe bağlanıp yola çıkarılmış olanlar dışında domates satışı yapılmayacak.

Gıda arz güvenliğinde ortaya çıkan sıkıntının bir başka nedeni de et, yaş sebze-meyve nakliyesinde, ihracatında yer alan frigorifik TIR filolarında Hataylı TIR şirketlerinin büyük pay sahibi olması. Deprem sonrası bu TIR şirketlerinin çok sayıda aracı faaliyet dışı kaldı. Şoförlerin can kaybı yanında, depremde ailesini ve yakınlarını kaybeden TIR şoförlerinin araçlarını parka çekmesi, şehirlerarası dayanıksız gıda, sebze-meyve taşımacılığında büyük çaplı düşüslere, büyükşehirlere, pazarlara yeterli ürün gelmemesine neden oldu.

Karkas et kesim fiyatının kilo başına 160-180 TL'ye yükselmesi, et fiyatlarını rekor seviyelere taşıırken Türkiye Kasaplar Federasyonu ve odalara üye kasaplar bir hafta süreyle et satışı yapmama, kepenk indirme eylemine hazırlandıklarını duyurdu. Batı Karadeniz bölgesindeki şap salgınıyla büyük ve küçükbaş hayvan beslenen çok sayıda köy, kırsal besi merkezi karantinaya alındı. Gerileyen yerli kırmızı et üretiminin daha da düşmesine yol açan bu gelişmelerden sonra, **kemiğin kilosu 50-80 TL arasına yükseldi!**

Türkiye'nin yumurta borsası işlevini gören Afyonkarahisar-Şuhut başta olmak üzere Denizli'nin de aralarında yer aldığı bazı illerde, kanatlı kümes hayvanı, tavuk, piliç, beyaz et ve yumurta üretimi yapan büyük kapasiteli işletmelerde başlayan kuş gribi salgınıyla geçen hafta 6,5 milyon et ve yumurta tavuğu itlaf edildi.

Tüm bu tablo; önümüzdeki günlerde sebze, et, yumurta vb. gıda fiyatlarında büyük çaplı yükselişlerin yaşanacağını, **temel gıdaya erişim için acil önlem alınmasını, gündeme getirmektedir.**

8. ABD yönetimi bir yandan deprem yardımı vaat ediyor diğer yandan açıkladığı Terörizm Raporu'nda Türkiye'ye ağır suçlamalar getiriyor. ABD Ticaret, Maliye ve Adalet Bakanlıkları yayınladıkları ortak uyarı deklarasyonuyla tüm ülkelerin şirketlerine Rusya yaptırımlarının 'Türkiye üzerinden delinmemesi, ticari faaliyetlerin yakından izlendiği' uyarısında bulundu!

ABD ile ilişkilerde 11 ilde yaşanan deprem sonrası gözlenen yumuşama işaretleri, geçen hafta yerini yeniden gerginliğe bıraktı. ABD Dışişleri Bakanı Anthony Blinken, Ankara ziyaretinde deprem nedeniyle 100 milyon dolar ilave yardım vaat etti. Hemen sonrasında başında bulunduğu ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yayınladığı 2021 Terörizm Raporu'nda Türkiye'ye ağır suçlamalarda ve uyarılarda bulundu.

PKK'nın Suriye kolu PYD-YPG-SDG'yi IŞİD terör örgütüne karşı 'ortak ve müttefik' olarak nitelendiren ABD yönetimi, raporda Türkiye'yi SDG'ye yönelik operasyonlarıyla terörle mücadeleye zarar vermek, engel olmakla suçladı. FETÖ'nün ABD tarafından terör örgütü olarak görülmediği vurgulanan raporda, Türkiye'nin bu örgüte karşı 'siyasi amaçlar ve hedefler doğrultusunda hareket ettiği, KHK'larla on binlerce kişiyi ihraç ettiği, hukuksuz yargılamalar yaptığı' öne sürüldü. Raporda Türkiye 'Yabancı teröristlerin Irak ve Suriye'ye geçiş kapısı' olarak nitelendirirken, Irak ve Suriye'nin kuzeyine yönelik operasyonlarda aralarında çocukların da olduğu sivillerin ölümüne neden olmakla suçlandı. Ayrıca Türkiye'ye ABD'nin terör örgütü olarak kabul ettiği Hamas'a destek vermek, yöneticilerini barındırmak, Hamas'la yakın ilişkide olmak suçlamaları yöneltildi.

Rapora tepki gösteren Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'ye yönelik ithamların müttefiklikle bağdaşmadığını, reddedildiği bildirirken, FETÖ ve PKK'nın Suriye yapılanması PYD-SDG'ye yönelik destek ve değerlendirmelerin kesinlikle kabul edilemez olduğunu açıkladı.

Terör Raporu yanında ABD Ticaret, Maliye ve Adalet Bakanlıkları da ortak bir deklarasyon yayınlamaya Rusya'ya yönelik yaptırımların delinmemesi konusunda tüm ülkeleri ve şirketleri uyardı. Yaptırım tehdidini gündeme getirdi. Ortak deklarasyonda Rusya'ya karşı yaptırımları delmek, yaptırımlardan kaçınmak için kullanılması muhtemel 'aktarma noktaları' arasında Türkiye'ye dikkat çekildi. ABD'nin yaptırım listesinde yer alan Rus kurumları ya da kişilerin gerçek kimliklerini gizlemek amacıyla, 'aktarma noktalarında' para transferlerinde, paravan şirket ya da aracılardan kullanılması gibi taktiklere başvurduğu vurgulanarak Türkiye, Ermenistan ve Özbekistan'ın, satışı yasaklanan malzemelerin Rusya ya da Belarus'a yönlendirilmesinde kullanılabildiği kaydedildi.

Hatırlanacağı gibi; yaptırımların Türkiye üzerinden delinmemesi konusunda uyarıda bulunmak üzere ABD Maliye Bakanlığı Terörizm ve Mali İstihbarat Müsteşarı Brian Nelson şubat ayında Türkiye'ye gelerek iş dünyası, bankalar ve iktidar bürokratlarıyla görüşmeler yapmıştı. Şimdi uyarının üç bakanlık tarafından ortaklaşa resmileştirilmesi, **resmi açıklamada Türkiye'nin ismine ısrarla yer verilmesi, olası yeni adımların ve gerginliklerin işareti olarak görülebilir.**

9. Süresi 18 Mart'ta sona erecek Tahıl Koridoru Anlaşması öncesinde Rusya, gemi çıkışlarını yavaşlatma yoluna giderken, anlaşmanın uzatılması için Rus tahıl ve gübre ihracatı önündeki engellerin kaldırılması koşulunu getirdi. ABD, Rusya'nın koşuluna karşı çıkıyor. Rusya, koşulları kabul edilmezse anlaşmayı uzatmayacağını ilan ediyor!

Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle, dünyanın en büyük iki buğday ve hububat üreticisi ülkenin ihracatının durması, küresel gıda krizi ihtimalinin belirmesi üzerine gündeme gelen **Tahıl Koridoru Anlaşması**'na Birleşmiş Milletler ile ortaklaşa girişim başlatan Türkiye öncülük etmişti. 22 Temmuz 2022'de Türkiye'nin ev sahipliğinde İstanbul'da imzalanan 120 günlük anlaşma ve Türkiye'nin sağladığı denizyolu güvenliği ve denetim mekanizmasıyla Ukrayna hububatının taşınması sağlandı. Rusya anlaşmaya kendi hububat ürünleriyle, mısır ve gübre ihracatına olanak sağlanması, Rus yük gemilerine yaptırım uygulanmaması, sigorta işlemlerinin yapılması koşuluyla onay verdi. ABD ve batılı ülkelerin Rusya'nın hububat ve gübre satışına yönelik yaptırımları askıya alması konusunda BM Genel Sekreteri Antonio Guterres görev üstlendi.

Ancak 18 Kasım 2022'de sona eren 120 günlük sürede BM Genel Sekreterinin girişimleri batılı ülkeler nezdinde fazla başarılı olamadı. Rusya anlaşmayı uzatmayacağını ilan ederken yine Türkiye'nin devreye girmesi, CB Erdoğan-Putin görüşmesiyle anlaşma 120 gün daha uzatıldı. Şimdi 18 Mart'ta süresi yine dolacak anlaşmada Rusya bu kez kendi üreticisinin korunması, Rus hububat ürünleri ve gübre ihracatı önündeki tüm engellerin kaldırılması koşulunu gündeme getirerek bu kabul edilmediği takdirde anlaşmayı uygulamayacağını açıkladı.

ABD Dışişleri Bakanı Blinken, Rusya'nın tahıl ve gübre ihracatını kasıtlı olarak yavaşlattığını, limanlarda gemi yığılması yarattığını öne sürerek Rusya'nın yeni bir gıda krizi yaratmayı amaçladığını ifade etti. Gıda güvensizliğinin eşi benzeri görülmemiş boyuta ulaştığını kaydeden ABD Dışişleri Bakanı, G20 ülkelere Rusya'ya Tahıl Koridoru anlaşmasını uzatmak için baskı yapmaya çağırdı. BM Genel Sekreteri Rusya'nın anlaşmayı yenileme taahhüdünde bulunmayı reddettiğini, başta Afrika ülkeleri olmak üzere pek çok ülkede buğday ve ekmek sıkıntısı başlayacağını açıklarken, G20 ülkelerinden anlaşmanın uzatılması ve kesintisiz sürdürülmesi için çaba göstermelerini istedi. **Ukrayna, anlaşmanın 120 gün değil 1 yıl uzatılmasını istiyor.**

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile Lavrov arasındaki görüşmeden sonra Rusya'nın yaptığı açıklamada 'anlaşmanın sürdürülmesinin ancak Rus tarım ve gübre üreticilerinin dünya pazarına engelsiz erişiminin sağlanmasıyla mümkün olacağını Türkiye'ye iletiildiği' ifade edildi.

ABD-Rusya arasında tırmanan restleşme sonrası 18 Mart'ta sona erecek Tahıl Koridoru Anlaşması'nın yenilenmesi sıkıntıya girebilir. Buna bağlı olarak **ABD ve Rusya**, kendi yanlarında yer alması ve lehlerine tutum takınması için **Türkiye üzerindeki baskılarını artırma yoluna gidebilir!**